Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 9. 2025, sp. zn. 24 Cdo 1778/2025, ECLI:CZ:NS:2025:24.CDO.1778.2025.1

Číslo: 40/2026

Právní věta:

I. Dovoluje-li povaha uplatněného majetkového nároku pokračovat v řízení, je procesním nástupcem zůstavitele zemřelého po 1. 1. 2014, ať vystupoval ve sporném řízení jako žalobce nebo žalovaný, osoba, která vykonává správu jeho pozůstalosti. Nebude-li ihned zřejmé, kdo spravuje pozůstalost, učiní soud v rámci sporného řízení dotaz na soudního komisaře a v řízení bude pokračovat na základě usnesení vydaného za použití § 107 odst. 1 a 2 o. s. ř. s osobou spravující pozůstalost, popř. sporné řízení přeruší do doby, než bude v pozůstalostním řízení najisto postaveno či rozhodnuto o tom, kdo spravuje pozůstalost (§ 156 a § 157 z. ř. s.). Soudní komisař je povinen – jakmile potřeba výkonu správy vyjde najevo a není-li zřejmé ani po jím učiněném šetření dotazem u dědiců, kdo v dané věci správu pozůstalosti vykonává – vydat bez větších prodlev usnesení o tom, kdo je povinen ke správě pozůstalosti (§ 156 z. ř. s.), nebo usnesení o jmenování správce pozůstalosti (§ 157 z. ř. s.).

II. Při rozhodování o procesním nástupnictví ve vztahu k osobě spravující pozůstalost se soud ve sporném řízení nezabývá mírou odpovědnosti správce ani budoucích dědiců za dluhy zůstavitele (§ 1703 o. z.).

III. Je-li v průběhu sporného řízení pravomocně rozhodnuto o dědickém právu po zůstaviteli (§ 184 a § 185 z. ř. s.), pokračuje soud na základě usnesení podle § 107 odst. 1 a 2 o. s. ř. na místě osoby spravující pozůstalost, popř. na místě zůstavitele, s dědici, kteří převzali právo nebo povinnost, o něž v řízení jde. Má-li být takto pokračováno s dědici na místě původního žalovaného, soud ve sporném řízení musí přihlížet i k tomu, zda dědic ke dni rozhodování o nástupnictví odpovídá za závazky zůstavitele neomezeně (§ 1704 o. z.), nebo zda dědici (některému z nich) svědčí ze zákona (§ 1685 o. z.) nebo na základě učiněného prohlášení (§ 1675 o. z.) výhrada soupisu (§ 1688 o. z.) a s tím omezená odpovědnost za dluhy zůstavitele (§ 1706 o. z.), popř. zda této výhody nepozbyl [§ 1688 odst. 1 písm. a) a odst. 2 věta prvá o. z.]. Bylo-li dědiců více, pak též přihlédne k jejich odpovědnosti za dluhy zůstavitele z hledisek uvedených v § 1699, § 1704, § 1706, § 1707 a § 1713 o. z.; v rozsahu, v němž dědic či dědicové za dluhy zůstavitele neodpovídají, řízení (zčásti) zastaví.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 20.09.2025

Spisová značka: 24 Cdo 1778/2025

Číslo rozhodnutí: 40

Číslo sešitu: 6

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Pozůstalost (o. z.), Přerušení řízení, Procesní nástupnictví

Předpisy: § 107 odst. 1 o. s. ř.
§ 107 odst. 2 o. s. ř.
§ 1405 o. z.
§ 149 z. ř. s.
§ 150 z. ř. s.
§ 151 z. ř. s.
§ 152 z. ř. s.
§ 156 z. ř. s.
§ 157 z. ř. s.
§ 158 z. ř. s.
§ 1677 odst. 1 o. z.
§ 1703 o. z.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud k dovolání žalobkyně b) zrušil usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 25. 2. 2025, sp. zn. 71 Co 12/2025, a usnesení Okresního soudu ve Frýdku-Místku ze dne 14. 11. 2024, sp. zn. 13 C 197/2024, opravené usnesením téhož soudu ze dne 12. 12. 2024, sp. zn. 13 C 197/2024, a věc vrátil Okresnímu soudu ve Frýdku-Místku k dalšímu řízení.

I.
Dosavadní průběh řízení

1. Žalobkyně a) a žalobkyně b) se podanou žalobou domáhaly toho, aby žalovaná zaplatila „ve prospěch Okresního soudu ve Frýdku-Místku“ žalobkyni a) částku 5 000 000 Kč jako bolestné a částku 5 000 000 Kč jako zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou mimořádnými psychickými útrapami; žalobkyně b) která je dcerou žalobkyně a) požadovala, coby tzv. sekundární oběť, náhradu nemajetkové újmy ve výši 5 000 000 Kč. Žalobkyně podrobněji popsaly, že dne 14. 12. 2021 ošetřující lékař – pracovník žalované neposkytl v souvislosti s operabilním nádorem zjištěným u žalobkyně a) *lege artis* této pacientce adekvátní péči a oznámil jí za přítomnosti žalobkyně b), že zemře; posléze jí však byla odpovídající péče poskytnuta v jiném zdravotnickém zařízení, kde jí byla provedena hysteroskopie s následným propouštěním do domácí péče, ústící v další návaznou operaci vedoucí (tehdy) k déletrvající remisi zdravotního stavu žalobkyně a). V průběhu řízení o podané žalobě žalobkyně a) dne 21. 10. 2024 zemřela.

2. Okresní soud ve Frýdku-Místku (dále jen „soud prvního stupně”) usnesením ze dne 14. 11. 2024, č. j. 13 C 197/2024-43, ve znění později provedené opravy, rozhodl, že se řízení přerušuje do pravomocného skončení pozůstalostního řízení po žalobkyni a) A. K., vedeného u Okresního soudu ve Frýdku-Místku pod sp. zn. 47 D 1095/2024. K odůvodnění svého rozhodnutí vyložil, že z důvodu úmrtí žalované a) [správně ovšem žalobkyně a) – poznámka Nejvyššího soudu] nelze v řízení ihned pokračovat a je nutno vyčkat výsledku pozůstalostního řízení, v němž bude vyřešena otázka právního nástupnictví po žalované a). Platí totiž, že pokud poškozený za svého života uplatní nárok na náhradu nemajetkové újmy na přirozených právech u soudu, stává se po jeho smrti tento nárok součástí pozůstalosti (§ 1475 odst. 2 o. z.). Soud prvního stupně proto s odvoláním na § 107 odst. 1 a 2 o. s. ř. řízení přerušil, přičemž o tom, jestli bude v řízení o nároku žalobkyně a) pokračováno a případně s kým, rozhodne samostatným usnesením po pravomocném skončení pozůstalostního řízení. Rovněž vysvětlil, z jakého důvodu nemá smysl v řízení pokračovat toliko ve vztahu k žalobkyni b), coby tzv. sekundární oběti.

3. Krajský soud v Ostravě (dále jen „odvolací soud“) na základě podaného odvolání žalobkyně b) v

záhlaví označeným rozhodnutím usnesení soudu prvního stupně potvrdil. Přisvědčil především jeho úvaze, že nárok žalobkyně a) „na nemajetkovou újmu“ (přesněji na její náhradu – poznámka Nejvyššího soudu) byl uplatněn u soudu ještě za jejího života a stal se tak součástí pozůstalosti. Z tvrzení samotné žalobkyně b) vyplynulo, že dosud neproběhlo šetření u notářky, a nebyl tak ani zjištěn skutečný okruh dědiců. Za této situace nelze podle náhledu odvolacího soudu vycházet pouze z nepodloženého tvrzení žalobkyně b). Do skončení pozůstalostního řízení není postaveno najisto, kdo je skutečně dědicem zůstavitelky, na koho uplatněná pohledávka přešla. Na tom nic nemění tvrzení žalobkyně b), že přichází v úvahu jako jediná dědička, když nemusí být seznámena se všemi podstatnými okolnostmi pozůstalostního řízení, jakož i stavem pozůstalosti. Nárok byl uplatněn u soudu, nehrozí zde nebezpečí z prodlení, a pokud bude skutečně potvrzeno tvrzení žalobkyně b), nelze ani předpokládat, že bude pozůstalostní řízení probíhat nepřiměřeně dlouhou dobu. Rozhodnutí o přerušení řízení tak nebude na újmu ani celkové délce řízení.

II.
Dovolání a vyjádření k němu

4. Usnesení odvolacího soudu žalobkyně b) napadla dovoláním, jehož přípustnost spatřuje v tom, že odvolací soud posuzoval otázku vhodnosti přerušení řízení o náhradu škody a nemajetkové újmy do skončení pozůstalostního řízení po zemřelém účastníkovi řízení, která podle jejího názoru dosud nebyla v judikatuře Nejvyššího soudu vyřešena. Dovolatelka přitom nesouhlasí s právním závěrem odvolacího soudu, že nelze pokračovat v řízení, dokud nebude skončeno pozůstalostní řízení po zemřelé žalobkyni a), neboť zde existují právní skutečnosti, ze kterých „nezpochybnitelně plyne, že procesním nástupcem po žalobkyni a) A. K. muže být jen a pouze dovolatelka, nakolik je jediným zákonným dědicem zůstavitelky“, dědictví neodmítla, nehodlá je odmítnout a je připravena pokračovat v řízení jako právní nástupkyně své matky. Přerušením civilního řízení do doby skončení pozůstalostního řízení se řízení o náhradu škody zbytečně protáhne. Dovolatelka má navíc vážné zdravotní problémy, které jí znemožňují vykonávat pracovní činnost, a je proto odkázána na podporu státu. V důsledku toho je ve složité životní a existenční situaci, a řízení o nárocích, které uplatňuje, má pro ni zásadní význam, nedůvodné přerušení řízení přitom podle jejího přesvědčení představuje nejen zásah do práva na spravedlivý proces, ale ocitá se i v rozporu s principem hospodárnosti řízení a se zásadou rychlosti soudního řízení dle § 6 o. s. ř. Dovolatelka poukázala rovněž na rozhodnutí Ústavního soudu (např. nález sp. zn. I. ÚS 988/07), podle něhož formalistický přístup k otázkám procesního nástupnictví může představovat porušení práva na spravedlivý proces, zejména za situace, kdy je totožnost dědice zcela zřejmá. V dosavadním řízení se soud prvního stupně a následně i odvolací soud dopustily podle mínění dovolatelky pochybení, když se vůbec nevypořádaly s podstatnými skutečnostmi tvrzenými žalobkyní b) v odvolaní, a potvrdil-li odvolací soud prvostupňové rozhodnutí, i když celkem zřejmě nevycházelo z řádně a úplně zjištěného skutkového stavu věci. Soudy sice správně dovodily, že povaha uplatněného nároku umožňuje v řízení pokračovat, nicméně již náležitě neváží, zda je namístě v řízení ihned pokračovat nebo jej přerušit (§ 107 o. s. ř.) Z usnesení Okresního soudu ve Frýdku – Místku, vydaného prostřednictvím pověřené soudní komisařky JUDr. Jany Matýskové, notářky v Třinci ze dne 3. 3. 2025, sp. zn. 47 D 1095/2024-67, podle dovolatelky plyne, že žalobkyně b) je jediným dědicem po zemřelé A. K. Formalistický přístup soudu prvního stupně a běžná praxe soudů obecně, vyčkávající až na „pravomocné rozhodnutí o pozůstalostním řízení“, dovolatelku poškozuje tím, že ji zbytečně odnímá právo činit v rámci sporného řízení procesní úkony ve věci či jiné úkony k obraně svého práva. Žalobkyně b) proto navrhovala, aby Nejvyšší soud změnil napadené usnesení odvolacího soudu tak, že v řízení se pokračuje s procesním nástupcem po žalobkyni a) A. K., kterým je žalobkyně b), alternativně bylo navrhováno, aby Nejvyšší soud napadené usnesení odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

5. K podanému dovolání se podrobně vyjádřila žalovaná, která je považuje za nedůvodné, resp.

nepřípustné, v dovolání totiž není jasně formulována otázka procesního práva, jíž by měl Nejvyšší soud vyřešit. V dalších částech svého dovolání pak již dovolatelka podle přesvědčení žalované popisuje svou verzi skutkového stavu a jeho vlastní právní hodnocení, které je však značně odlišné od skutkového stavu a jeho právního hodnocení zjištěného a učiněného jak soudem prvního stupně, tak i odvolacím soudem, a nepředstavuje tak nic jiného, než pouhou polemiku se skutkovými či právními závěry odvolacího soudu (potažmo i soudu prvního stupně). Dovolatelka usiluje o další „přezkum" právního hodnocení zjištěného skutkového stavu, tj. o opětovné posouzení konkrétních skutkových zjištění, resp. s poukazem na svá nová skutková tvrzení a nové důkazy se zcela nepřípustně snaží o to, aby skutkový stav byl zjištěn odlišně a právní hodnocení soudu na základě tohoto změněno. Žalovaná v této souvislosti poukázala na právní věty formulované mimo jiné v judikatuře Nejvyššího soudu, kupř. v usnesení ze dne 25. 9. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2394/2013, a doplňuje, že pouhá polemika s právním názorem odvolacího soudu bez dalšího nezakládá přípustnost dovolání (zde odkázala na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2014, sp. zn. 30 Cdo 2884/2014, a další). Ani v rovině věcné argumentace nepovažuje žalovaná dovolání žalobkyně b) za opodstatněné, když kupř. v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2005, sp. zn. 30 Cdo 2817/2004, se uvádí, že nejsou-li známi dědicové zemřelého účastníka řízení, může soud v řízení ihned pokračovat, jen je-li tu nebezpečí z prodlení, a to s opatrovníkem, kterého neznámým dědicům ustanovil a který bude dědice zastupovat do doby, než budou v dědickém řízení zjištěni; jinak řízení přeruší; obdobný závěr je zastáván v usnesení ze dne 28. 2. 2024, sp. zn. 22 Cdo 2527/2023, kde je vysvětleno, že pokračovat v těchto a v jim podobných případech již před skončením dědického řízení lze toliko výjimečně, je-li najisto postaveno, který z dědiců právo převezme (např. podle závěti, která nebyla v dědickém řízení napadena či zpochybněna). V daném případě však dovolatelka ani netvrdila, že by notář v pozůstalostním řízení po žalobkyni a) učinil, byť jediný úkon, kupř. právě za účelem zjištění okruhu dědiců či dohledání případné závěti a jejího obsahu. Další pokračování v řízení v nadepsané věci tak dle žalované vyžaduje množství zjištění, která by měla vyplynout primárně z poukazovaného pozůstalostního řízení po žalobkyni a), ohledně něhož ani sama žalobkyně b) neuváděla, v jakém stavu by se mělo nacházet, resp. že by vůbec byl již zjištěn alespoň okruh procesních nástupců (dědiců) po žalobkyni a). Dovolatelka k tomuto ničeho nedoložila, ačkoli minimálně v písemném či elektronickém kontaktu s notářem jí dle žalované ničeho nebránilo. Nelze ani opomenout, že meritem v nadepsané věci jsou (údajné) nároky ve výši mnoha milionů korun českých, o to více je nezbytné klást důraz na zachování práv (všech dosud neznámých) dědiců žalobkyně a). V neposlední řadě pak nemá žalovaná za to (ve shodě s odvolacím soudem), že by v dané věci existovalo či hrozilo jakékoliv nebezpečí z prodlení, což ostatně žalobkyně ani dovolatelka netvrdila. Poukaz dovolatelky na zásadu rychlosti soudního řízení pak nemůže jít na úkor právní jistoty a spravedlivého rozhodnutí, resp. poskytnutí práva na spravedlivou a řádnou soudní ochranu ve vztahu ke konkrétním, všem dosud neznámým dědicům žalobkyně a). Pokud dovolatelka uplatňuje nové skutečnosti, jedná tak ve zřejmém rozporu s ust. § 241a odst. 6 o. s. ř. (viz kupř. odkazované usnesení Okresního soudu ve Frýdku – Místku vydané dne 3. 3. 2025 pod č.j. 47 D 1095/2024-67, které bylo vydáno až po „vyhlášení" napadeného usnesení odvolacího soudu).

6. Dlouhodobě ustálená soudní judikatura (již od rozhodnutí bývalého Nejvyššího soudu ČSR sp. zn. 5 Cz 12/73 ze dne 20. 4. 1973) vychází podle žalované z toho, že pro úvahu, zda lze v řízení, u nějž není nárok spjat s konkrétním účastníkem řízení, pokračovat, je nutno podle povahy věci posoudit, zda je namístě přerušení řízení, nebo lze v řízení pokračovat ihned, a rozhodnout, s kým bude v řízení pokračováno. Krom povahy předmětu řízení je pak možno při posuzování, zda lze v řízení pokračovat bez přerušení řízení, vzít v úvahu i další okolnosti, např. stav řízení, v němž jsou zjišťováni právní nástupci zemřelého účastníka řízení, ale také nemožnost předjímat výsledek řízení o dědictví. Nejvyšší soud současně ve své rozhodovací činnosti zdůrazňuje, že přezkoumat úvahu (odvolacího) soudu o přerušení nebo nepřerušení řízení lze v dovolacím řízení pouze v případě její zjevné nepřiměřenosti. Předmětem dovolacího řízení, které se připouští jen pro řešení významných právních otázek, totiž nemůže být přezkum závěrů odvolacího soudu o tom, zda v té které konkrétní

věci je z hlediska hospodárnosti řízení namístě řízení přerušit či nikoliv (viz kupř. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 7. 2019, sp. zn. 28 Cdo 1626/2019, ze dne 13. 8. 2014, sp. zn. 22 Cdo 572/2014, či ze dne 15. 3. 2016 sp. zn. 28 Cdo 4352/2015). I s poukazem na tuto judikaturu žalované není zřejmé, jak žalobkyně b) dospěla k závěru, že předmětná (avšak nijak konkrétně neformulovaná) otázka procesního práva by dosud neměla být v rozhodovací praxi dovolacího soudu vyřešena. Žalovaná závěrem navrhovala, aby Nejvyšší soud dovolání žalobkyně b) jako nepřípustné, popř. zjevně bezdůvodné, odmítl, a pro případ, že by bylo shledáno přípustným, jej zamítl, a aby „uložil žalobkyni b) uhradit žalované náhradu nákladů řízení u dovolacího soudu".

7. Vedlejší účastník na straně žalované ve stručném vyjádření považoval procesní postup soudů obou stupňů za správný a navrhoval, aby Nejvyšší soud dovolání žalobkyně b) zamítl.

III.
Přípustnost dovolání

8. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2022 (viz čl. II a XII zákona č. 286/2021 Sb.), (dále jen „o. s. ř.").

9. Dovolání bylo podáno včas (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), osobou k tomu oprávněnou – účastníkem řízení, za splnění podmínky § 241 o. s. ř.

10. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže to zákon připouští.

11. Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

12. V projednávané věci záviselo rozhodnutí odvolacího soudu – mimo jiné – na vyřešení právní otázky, jak mají soudy v občanském soudní řízení ve smyslu § 107 odst. 1 a 2 o. s. ř. postupovat, došlo-li ve vztahu k nároku, který smrtí věřitele obecně nezaniká, v průběhu řízení ke smrti žalobce (některého ze žalobců), zejména kdy a za jakých podmínek je možno takové řízení přerušit a kdy naopak v něm lze pokračovat. Dovolání shledal Nejvyšší soud ve smyslu ustanovení § 237 o. s. ř. v uvedeném rozsahu přípustným, neboť při řešení dané otázky se odvolací soud částečně odchýlil od judikatury Nejvyššího soudu, nadto judikatura dovolacího soudu je ve vztahu k osobám, které zemřely po 1. 1. 2014, co do možnosti a vhodnosti přerušení řízení v důsledku jejich smrti nejednotná (rozdílná).

IV.
Důvodnost dovolání

13. Po přezkoumání usnesení odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř., které Nejvyšší soud provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), striktně vázán důvody v dovolání vymezenými (§ 242 odst. 3 věta první o. s. ř.), dospěl k závěru, že dovolání je opodstatněné.

14. Především Nejvyšší soud nesdílí procesní výhrady žalované na adresu projednatelnosti dovolání. Jakkoliv je třeba, aby dovolání splňovalo i obligatorní náležitosti vymezené v § 241a odst. 2 o. s. ř., tedy mimo jiné i označení řešené právní otázky a uplatnění některého z přípustných důvodů

přípustnosti dovolání, pak není na újmu věcného posouzení dovolání, že dovolatel uplatnil jiný důvod přípustnosti dovolání (ve smyslu § 237 o. s. ř.), než který nakonec shledal Nejvyšší soud. Z obsahu posuzovaného dovolání (nahlíženo materiálně) je současně zřejmé, že žalobkyně b) nesouhlasí s vyřešením procesní otázky vhodnosti či možnosti přerušení řízení v důsledku smrti jiného žalobce a má (oproti mínění soudů nižších stupňů) za to, že je možno v řízení pokračovat na místě žalobkyně a) přímo s dovolatelkou [dosud žalobkyní b)]; ostatně napadené usnesení odvolacího soudu spočívá právě a jen na vyřešení této jediné otázky. Přípustnost dovolání pak od 1. 1. 2013 není naopak spjata s tím, že má řešení dovoláním otevřené otázky žalobkyní b) akcentovaný „zásadní právní význam“. Lze proto shrnout, že dovolání je způsobilé svého věcného projednání před Nejvyšším soudem.

15. O nesprávné právní posouzení věci (naplňující dovolací důvod podle § 241a odst. 1, část věty před středníkem, o. s. ř.) jde tehdy, posoudil-li odvolací soud věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně vybranou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

16. Nejvyšší soud již v usnesení ze dne 31. 8. 2021, sp. zn. 24 Cdo 2335/2021, které bylo za účelem sjednocení soudní praxe uveřejněno pod číslem 68/2022 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále též jen „R 68/2022“), připomenul, že jestliže účastník řízení ztratí po zahájení řízení způsobilost být účastníkem řízení dříve, než řízení bylo pravomocně skončeno, posoudí soud podle povahy věci, zda v řízení může pokračovat. Není-li možné v řízení ihned pokračovat, soud řízení přeruší. O tom, s kým bude v řízení pokračováno, soud rozhodne usnesením (§ 107 odst. 1 o. s. ř.). Z uvedených zákonných ustanovení sice soudy obou stupňů správně vycházely, ale nesprávně (neúplně) je vyložily s ohledem na jejich vazbu k těm ustanovením hmotného a procesního práva, která [s účinností od 1. 1. 2014, pokud jde o účastníky zemřelé po tomto dni] upravují správu majetku zemřelého zůstavitele a způsob uplatňování nároků či naopak pohledávek s tímto majetkem spojených.

17. Povolal-li zůstavitel správce pozůstalosti nebo vykonavatele závěti, spravuje pozůstalost až do potvrzení nabytí dědictví správce pozůstalosti, jinak vykonavatel závěti. Nepovolal-li zůstavitel žádného z nich, spravuje pozůstalost dědic, je-li dědiců více a neujednají-li si nic jiného, spravují pozůstalost všichni dědicové [§ 1677 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“]. Kdo spravuje pozůstalost, vykonává její prostou správu (§ 1678 odst. 1 o. z., k tomu srovnej např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2021, sp. zn. 24 Cdo 1286/2021, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 10. 2023, sp. zn. 28 Cdo 2243/2023).

18. Kdo vykonává prostou správu cizího majetku, činí vše, co je nutné k jeho zachování (§ 1405 o. z.). Správce uplatňuje při prosté správě všechna práva týkající se spravovaného majetku a řádně s ním hospodaří. Správce nesmí bez souhlasu beneficienta změnit účel spravovaného majetku (§ 1406 o. z.).

19. Dokud soud nepotvrdí dědici nabytí dědictví, mohou věřitelé vymáhat plnění jen vůči tomu, kdo spravuje pozůstalost, a domáhat se uspokojení jen z majetku náležejícího do pozůstalosti (§ 1703 o. z.). Naproti tomu uplatňuje-li osoba či osoby spravující pozůstalost pohledávky zůstavitele po jeho smrti, činí tak vlastním jménem na účet budoucích dědiců (resp. se někdy ne zcela přesně hovoří o tom, že tak činí ve prospěch „pozůstalosti“), aniž by byly zákonem v možnosti ochrany majetkových zájmů budoucích dědiců jakkoliv omezeny, vystupují-li vůči třetím osobám, uvedou, že jednají jako osoby spravující pozůstalost (popř. že jsou správci dědictví či vykonavatelé závěti) konkrétního zůstavitele. Má-li být tato činnost správce pozůstalosti (či jiné osoby spravující pozůstalost) úspěšná, nemůže se např. při přijímání plnění spojeného se spravovaným majetkem obejít bez možnosti tato plnění také vymáhat procesními prostředky, včetně podávání žalob, resp. exekučních návrhů (srovnej již výše zmíněné usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2021, sp. zn. 24 Cdo 2335/2021, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2021, sp. zn. 24 Cdo 2261/2021). Dospěla-li již dříve judikatura dovolacího soudu k závěru, že osoba spravující pozůstalost je v rámci prosté správy

oprávněna podávat žaloby, nedávalo by rozumný smysl, aby tatáž osoba byla vyloučena z možnosti pokračovat v soudním řízení iniciovaném ještě za života zůstavitele; k témuž závěru lze dospět i pomocí metody logického výkladu *a maiori ad minus*.

20. Dovolací soud dále poukazuje na to, že posouzení, zda lze v řízení pokračovat, pokud po jeho zahájení některý z účastníků zemřel, závisí podle ustanovení § 107 odst. 1 o. s. ř. na povaze projednávané věci. Dlouhodobě ustálená soudní judikatura (již od rozhodnutí bývalého Nejvyššího soudu ČSR ze dne 20. 4. 1973, sp. zn. 5 Cz 12/73, uveřejněného ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 66, ročník 1973) vychází z toho, že pro úvahu, zda lze v řízení pokračovat, je zpravidla rozhodující, nedochází-li smrtí žalobce k zániku uplatněného nároku (např. nárok na výživné, který je vázán výlučně na samotného účastníka řízení) nebo k zániku právního vztahu, o němž mělo být v řízení rozhodováno (např. řízení o rozvod manželství). Pokud nejde o tyto případy (a tak je tomu i v souzené věci, kde zemřelá žalobkyně uplatnila nárok ještě za svého života), soud opět podle povahy věci posoudí, zda je namístě přerušení řízení, nebo zda lze v řízení pokračovat ihned, a rozhodne, s kým bude v řízení pokračováno. Povahu předmětu řízení při posuzování, zda lze v řízení pokračovat bez přerušení řízení, ostatně zdůrazňují i rozhodnutí dovolacího soudu, která ve svém vyjádření k dovolání označila žalovaná (na doložení toho, že se od v nich uvedených názorech dovolacího soudu odvolací soud neodchýlil), navíc poukazují i na další okolnosti, které je třeba vzít v úvahu, např. stav řízení, v němž jsou zjišťováni (budoucí) právní nástupci zemřelého účastníka řízení, ale také nemožnost předjímat výsledek řízení o dědictví. Pokud v označených rozhodnutích dovolací soud vyslovil, že pokračování v řízení před skončením řízení o dědictví není namístě, bylo to dáno právě povahou projednávané věci, navíc se jedná o rozhodnutí vydaná v době dřívější právní úpravy správy dědictví (zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013, který podrobněji správu dědictví neupravoval). Soudní praxe vycházela před 1. 1. 2014 z toho, že ztratila-li způsobilost být účastníkem řízení fyzická osoba a spočívalo-li právní nástupnictví na dědickém právu, soud zpravidla řízení přerušil do skončení řízení o dědictví. Jen zcela výjimečně bylo možno v řízení pokračovat ještě před skončením řízení o dědictví. Buď v případech jediného dědice, anebo v případech povolání či ustanovení správce dědictví zůstavitele, který se stal procesním nástupcem účastníka řízení (komentář k § 107 o. s. ř. in: DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. Občanský soudní řád I, II. 7. vydání. Praha, 2006, str. 485). Současná právní úprava vychází ze zcela odlišných východisek.

21. Podpůrně lze procesní nástupnictví osoby spravující pozůstalost na místo zemřelé žalobkyně dovodit z ustanovení § 1703 o. z., podle něhož dokud soud nepotvrdí dědici nabytí dědictví, mohou věřitelé vymáhat plnění jen vůči tomu, kdo spravuje pozůstalost, a domáhat se uspokojení jen z majetku náležejícího do pozůstalosti. Může-li být na základě výslovného znění zákona osoba spravující pozůstalost po smrti dlužníka věřiteli žalována, tím více musí platit, že s osobou spravující pozůstalost lze pokračovat v řízení, v jehož průběhu žalovaný zemřel. Obdobně pak platí, že není žádného důvodu k tomu, aby ten, kdo spravuje pozůstalost, mohl být do skončení řízení o pozůstalosti podle výslovného znění zákona žalovaným ohledně případných dluhů zůstavitele, na druhé straně by však neměl reciproční možnost „nově“ žalovat případného dlužníka zůstavitele ohledně plnění „ve prospěch pozůstalosti“ (k tomu rovněž srovnej usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2021, sp. zn. 24 Cdo 2261/2021; usnesení ze dne 31. 8. 2021, sp. zn. 24 Cdo 2238/2021, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2021, sp. zn. 24 Cdo 1286/2021, nebo již výše uvedené rozhodnutí R 68/2022). A stejně tak musí platit, že může-li osoba spravující pozůstalost podat sama žalobu proti dlužníkům zůstavitele, může v řízení vystupovat jako procesní nástupce zemřelého žalobce.

22. Lze tedy k této dílčí otázce shrnout, že dovoluje-li povaha uplatněného nároku pokračovat v řízení, je procesním nástupcem zůstavitele, ať již vystupoval v řízení jako žalobce nebo žalovaný, osoba, která vykonává správu jeho pozůstalosti. Nebude proto zpravidla v souladu se zásadou rychlosti a hospodárnosti řízení (§ 1 a 6 o. s. ř.), pokud soudy při úmrtí účastníka mechanicky

přistoupí k přerušení sporného řízení až do doby pravomocného skončení pozůstalostního řízení. Výjimkou bude zejména situace, kdy pozůstalost bude předlužena a bude možno očekávat nařízení její likvidace.

23. Na osobu, která do doby právní moci usnesení o dědickém právu [viz § 184 a 185 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, dále jen „z. ř. s.“] spravuje pozůstalost [ať už jí je vykonavatel závěti, zůstavitelem či soudem jmenovaný správce pozůstalosti, popř. jediný v úvahu přicházející dědic, nebo všichni v úvahu přicházející dědicové společně nebo některý z nich určený jejich vzájemnou dohodou či rozhodnutím soudu] „je třeba nahlížet jako na (dočasného, do potvrzení nabytí dědictví – viz § 1677 odst. 1 o. z.) procesního nástupce zemřelého žalobce, a pokud je zde procesní subjekt, který může na místě zemřelého účastníka ve sporu pokračovat, odpadla tím překážka, pro kterou bylo řízení případně přerušeno, a v řízení lze tak pokračovat (§ 107 odst. 1 věta třetí o. s. ř.), srovnej k tomu usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2021, sp. zn. 24 Cdo 1660/2021, v němž bylo řízení rovněž přerušeno do „skončení dědického řízení“.

24. Vzhledem k tomu, že v dané věci smrt žalobkyně a) nepochybně nebyla spojena se zánikem práva na uspokojení soudně uplatněného tvrzeného nároku na náhradu škody a nemajetkové újmy, nelze mít za to, že by bylo třeba v každém případě řízení z toho důvodu přerušit, ale soud prvního stupně neměl (oproti mínění dovolatelky) zjišťovat, kdo přichází v úvahu „jako dědic“ po zůstavitelce (žalobkyni a/), ale měl správně dotazem u soudního komisaře zjišťovat, která osoba či osoby vykonávají správu pozůstalosti ve smyslu § 156 až 160 z. ř. s. Pokud by v rámci sporného či pozůstalostního řízení vznikly pochybnosti o tom, kdo správu pozůstalosti vykonává, bylo by na soudním komisaři, aby takové pochybnosti bez většího prodlení odstranil způsobem předvídaným v § 156 z. ř. s., tedy usnesením autoritativně určil, kdo vykonává správu pozůstalosti, a pokud by to nebylo možné, bylo by namístě postupovat podle § 157 odst. 1 písm. a), popř. písm. c) z. ř. s., tedy soudní komisař by byl povinen jmenovat správce (ať už celé či jen části) pozůstalosti.

25. Není-li v počáteční fázi pozůstalostního řízení známa osoba spravující pozůstalost a nesnese-li věc odkladu, není pojmově ani vyloučeno v rámci sporného řízení výjimečně ustanovit neznámé osobě spravující pozůstalost opatrovníka (k tomu přiměřeně srovnej odst. 18 rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2025, sp. zn. 24 Cdo 729/2025).

26. V usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 6. 2025, sp. zn. 24 Cdo 1220/2025, bylo zdůrazněno, že „trvat na skutečnosti, že odpadnutím překážky pro další pokračování v řízení v projednávané věci by bylo jen a pouze pravomocné rozhodnutí soudu o dědictví po zemřelé žalobkyni, považuje dovolací soud za přepjatý formalismus odporující zásadě rychlosti a hospodárnosti řízení“. Platí proto, že smrt žalobce (některého ze žalobců), k níž došlo v průběhu zahájeného soudního řízení po 1. 1. 2014 u nároků, které jsou předmětem aktiv pozůstalosti, nebude zpravidla důvodem pro přerušení řízení podle § 107 odst. 2 o. s. ř., kdy na místě zemřelého žalobce bude možno pokračovat na základě usnesení o procesním nástupnictví s osobou spravující pozůstalost, výjimečně též s opatrovníkem neznámé osoby spravující pozůstalost. Obdobným způsobem bude možno pokračovat v případě, že v průběhu řízení zemře žalovaný.

27. Jde-li o aktiva a pasiva pozůstalosti, vychází zákon z předpokladu, že by měla být řádně spravována, a to v závislosti na jejich rozsahu a struktuře, pokud možno co nejdříve po smrti zůstavitele, a to kontinuálně až do právní moci rozhodnutí o dědickém právu či jiného rozhodnutí, jímž se pozůstalostní řízení končí, popř. do doby nařízení likvidace pozůstalosti, v jejímž rámci je stanoven odchylný způsob správy (viz § 197 a násl. z. ř. s.). Pozůstalost musí být spravována jako celek, není však vyloučeno, aby ji (nebo jen její určitou část) spravovaly různé osoby.

28. Zejména v počáteční fázi pozůstalostního řízení nemusí být zcela zřejmé, které osoby mají pozůstalost spravovat (zejména nebyl-li zůstavitelem povolán správce pozůstalosti či vykonavatel

závěti, kteří by se správy ujali), a to v situaci, kdy buď není ještě znám okruh dědiců nebo další osoby přicházející v úvahu jako dědicové, kteří dědictví neodmítli a jejichž dědická práva nebyla alespoň zčásti popřena, buď nejsou známy nebo výkon správy pozůstalosti odmítly či nejsou k němu zjevně způsobilé a nebo více v úvahu přicházejících dědiců je ohledně výkonu správy ve zjevném rozporu. V takovém případě lze sporné řízení, jeví-li se to jako vhodné, přerušit podle § 109 odst. 2 písm. c) o. s. ř. do doby, než bude v pozůstalostním řízení zjištěna či jmenována osoba vykonávající správu pozůstalosti; nesnese-li věc odkladu, lze podle analogie § 29 odst. 3 o. s. ř. ustanovit opatrovníka neznámé osobě spravující pozůstalost, s nímž bude soud ve sporném řízení jednat až do doby, než bude zjištěno, kdo správu pozůstalosti vykonává.

29. Uvedený postup soudů rozhodujících ve sporném řízení však nezbavuje povinnosti soudního komisaře učinit bez větších prodlev opatření, aby o správu pozůstalosti bylo v přiměřené době po smrti zůstavitele postaráno, a to některým ze způsobů předjímaných v ust. § 156 a 157 z. ř. s., a to jakmile potřeba výkonu správy vyjde najevo. Řečeno jinak: pokud správu nevykonává vykonavatel závěti či správce pozůstalosti jmenovaný zůstavitelem, který funkci přijal, pak se (nevyjde-li v řízení najevo opak), přichází-li v úvahu jen jediný dědic zůstavitele, který dědictví neodmítl, vychází z toho, že správu vykonává tento dědic, popř. společně více v úvahu přicházejících dědiců nebo na základě jejich dohody či rozhodnutí soudního komisaře podle § 156 z. ř. s. některý či někteří z nich. Není-li takto spravována celá pozůstalost, soudní komisař i bez návrhu jmenuje (byť i jen na určitou dobu nebo jen k určité části pozůstalosti) správce pozůstalosti podle § 157 a 158 z. ř. s., a to na náklady pozůstalosti; půjde tedy o náklady řízení ve smyslu § 127 o. s. ř., věta prvá in fine z. ř. s., o nichž soud rozhodne v rozhodnutí, jímž se řízení končí, a jejich úhradu uloží dědicům podle § 108 z. ř. s.

30. V soudní praxi nejsou rovněž pochybnosti, že usnesení o tom, s kým bude v řízení pokračováno na místě zemřelé fyzické osoby jako s dědicem (a tedy po 1. 1. 2014 i s osobou spravující pozůstalost), soud přijímá vždy s výhradou možné změny poměrů (*cum clausula rebus sic stantibus*). Znamená to, že soud znovu usnesením rozhodne o tom, s kým bude v řízení pokračováno (a tím fakticky nahradí své předchozí usnesení), vždy, jakmile po vydání usnesení dojde ke změně v osobě, která spravuje pozůstalost, nebo se změní okolnosti rozhodné pro závěr o dědickém právu, popř. o tom, komu jako dědici svědčí právo nebo povinnost, o něž v řízení jde (srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 7. 2010, sp. zn. 21 Cdo 220/2009, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 1. 2021, sp. zn. 24 Cdo 1331/2019). Současně nelze opomenout, že jsou-li v řízení vymáhány dluhy zůstavitele (včetně příslušenství), musí z rozhodnutí soudu, kterým se ukládá osobě spravující pozůstalost povinnost k jakémukoliv plnění, vyplývat, že se po dobu trvání pozůstalostního řízení může oprávněný domoci uspokojení jen z majetku náležejícího do pozůstalosti (§ 1703 o. z.). Je-li však v průběhu sporného řízení pravomocně rozhodnuto o dědickém právu po zůstaviteli (§ 184 a 185 z. ř. s.), pokračuje soud na základě usnesení podle § 107 odst. 1 a 2 o. s. ř. na místě osoby spravující pozůstalost, popř. na místě zůstavitele, s dědici, jež převzali právo nebo povinnost, o něž v řízení jde. Má-li být takto pokračováno s dědici na místě původního žalovaného, soud ve sporném řízení musí přihlížet i k tomu, zda dědic ke dni rozhodování o nástupnictví odpovídá za závazky zůstavitele neomezeně (§ 1704 o. z.) nebo zda dědici (některému z nich) svědčí ze zákona (§ 1685 o. z.) nebo na základě učiněného prohlášení (§ 1675 o. z.) výhrada soupisu (§ 1688 o. z.) a s tím omezená odpovědnost za dluhy zůstavitele (§ 1706 o. z.), popř. zda této výhody nepozbyla [§ 1688 odst. 1 písm. a) a odst. 2 věta prvá o. z.]. Bylo-li dědiců více, pak též přihlédne k jejich odpovědnosti za dluhy zůstavitele z hledisek uvedených v § 1699, § 1704, § 1706 a § 1707 a § 1713 o. z.; v rozsahu, v němž dědic či dědicové za dluhy zůstavitele neodpovídají, řízení (zčásti) zastaví. Otázku, zda a v jakém rozsahu jednotliví právní nástupci zůstavitele odpovídají za dluhy zůstavitele, je třeba v úplnosti vyřešit již při rozhodování o procesním nástupnictví dědiců, a nikoliv až v rozhodnutí o věci samé (srovnej rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 7. 2010, sp. zn. 21 Cdo 220/2009 nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 12. 2014, sp. zn. 31 Cdo 1170/2012, uveřejněné pod číslem 30/2015 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

31. Pokud Nejvyšší soud již za současné právní úpravy dospěl i k protichůdným procesním závěrům ústícím bez dalšího v možnost přerušení řízení až do doby skončení pozůstalostního řízení (rozhodnutí o dědické právu) a částečně konvenujícím úvahám soudů nižších stupňů v této věci, s nimiž se ztotožnila i žalovaná a vedlejší účastník ji v řízení podporující (srovnej např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 4. 2019, sp. zn. 22 Cdo 596/2019, nebo usnesení ze dne 28. 2. 2024, sp. zn. 22 Cdo 2527/2023), pak dostatečně nereflektoval zákonem nově nastolené změny v hmotněprávní i procesněprávní úpravě, v ostatním pak žalovaná odkazuje buď na usnesení, jež byla vydána ve vztahu k osobám zemřelým před 31. 12. 2013, nebo se týkala přerušení řízení nikoliv podle § 107 o. s. ř., ale z důvodů uvedených v § 109 odst. 2 písm. c) o. s. ř., tedy z důvodů jiného probíhajícího řízení, a tedy dopadala na zcela jiné procesní situace. Nejvyšší soud (procesní senát rozhodující v této věci) pak neměl povinnost ani při zjištěném judikatorním rozkolu na půdě dovolacího soudu věc předkládat velkému senátu svého občanskoprávního a obchodního kolegia, neboť uvedený rozpor se týkal řešení po výtce procesní a nikoliv hmotněprávní otázky (srovnej § 20 zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů), kdy je zvažovaný postup zákonem podmíněn jednomyslným souhlasem všech členů procesního senátu, jenž v této věci ovšem dosažen nebyl.

32. Jestliže shora naznačeným způsobem soud prvního stupně nepostupoval, neboť (např. dotazem na soudního komisaře) nezjišťoval, kdo vykonává správu pozůstalosti zemřelé žalobkyně a), jeho právní posouzení není správné (úplné). Uvedené pochybení pak nenapravil v rámci instančního přezkumu ani odvolací soud, který v dané fázi řízení své úvahy nepřesně spojil (v souladu s právní úpravou účinnou jen do 31. 12. 2013) po výtce jen s osobou budoucího dědice. Doplnit dlužno, že zkoumání podmínek řízení a bezprůtahový postup v řízení je úkolem soudů (§ 1, 6 a § 100 o. s. ř.), které mají postupovat z povinnosti úřední i bez návrhu tak, aby věc byla co nejrychleji projednána a rozhodnuta, když v tomto směru nejsou nijak limitovány procesní aktivitou účastníků řízení. Soudy proto měly v projednávané věci zjistit stav pozůstalostního řízení dotazem u soudní komisařky, včetně ověření okruhu osob spravujících pozůstalost zemřelé žalobkyně a), a neměly se spoléhat na údaje předestřené toliko žalobkyní b).

33. Lze proto uzavřít, že právní posouzení dovoláním předestřené otázky procesního nástupnictví po zemřelé žalobkyni a) ze strany odvolacího soudu a s tím související možnosti přerušení řízení do doby rozhodnutí o dědickém právu je neúplné, a tedy i nesprávné.

34. Podle § 242 odst. 3 o. s. ř. je-li dovolání již jinak (ve smyslu § 237 nebo § 238a o. s. ř.) přípustné, dovolací soud z úřední povinnosti přihlédne též k tzv. zmatečnostním vadám uvedeným v § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) a odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Dovolací soud existenci zmatečnostních vad nebo jiných vad řízení, jež by mohly mít vliv na věcnou správnost napadeného rozsudku neshledal.

35. Odtud plyne, že usnesení odvolacího soudu je založeno na nesprávném právním posouzení věci, čímž je současně naplněn dovolací důvod uvedený v ustanovení § 241a odst. 1 o. s. ř., a protože Nejvyšší soud současně neshledal, že by byly splněny podmínky pro zastavení dovolacího řízení, pro odmítnutí nebo zamítnutí dovolání nebo pro změnu usnesení odvolacího soudu, nemohl postupovat jinak než usnesení odvolacího soudu zrušit (§ 243e odst. 1 o. s. ř.). Doplňuje – v souladu s jinak výstižnou argumentací žalované
– že sám nemohl napadené usnesení změnit, neboť nebyl oprávněn přihlédnout k tvrzením nově uplatněným dovolatelkou, popř. k jím vyžádanému sdělení soudní komisařky o navazujícím průběhu pozůstalostního řízení, neboť k nim došlo až po vyhlášení rozhodnutí odvolacího soudu, což je okamžik, jenž je v dovolacím řízení rozhodný pro prověření správnosti rozhodnutí odvolacího soudu (srovnej § 243f o. s. ř.)

36. Důvody, pro které bylo zrušeno usnesení odvolacího soudu přitom přiměřeně platí i pro usnesení

soudu prvního stupně, Nejvyšší soud zrušil i je a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta druhá o. s. ř.).

37. V dalším řízení jsou soudy obou stupňů vázány vysloveným právním názorem dovolacího soudu (§ 243g odst. 1 věta první, ve spojení s § 226 o. s. ř.).

38. Na soudu prvního stupně nyní bude, aby si dotazem u soudní komisařky ověřil stav pozůstalostního řízení a zjistil, kdo vykonává správu pozůstalosti, a těmto zjištěním uzpůsobil v intencích výše uvedených závěrů svůj další procesní postup.